

tették és támogatták egymást. Ugy dolgoztak az iskolateremben, ahogy jól esett nekik, természetesen a tanító pedagógiai belátásának keretein belül.

Mindez persze megváltoztatja az iskolaterem külső képét is. A padok sorát különféle s könnyen elmozdítható asztalok foglalják el. A tanterem szinte iskolai otthonukká lesz a gyermekeknek és egészen szabadon mozognak benne. (Részben ilyen a szervezete és eljárása a budapesti Domokosné-féle „Új iskolának“ is.)

A jénai iskola ilyen természetű felső csoportjának hely és személyek szerinti leírását s az ott folyó munka megfigyelésén alapuló jegyzőkönyvek tartalmi feldolgozását kapjuk W. Schneider könyvében négy napon át szinte pillanatról-pillanatra filmszerűen fölvevett megfigyelések szerint. Végül összeállítja a tanítónő tevékenységét, kifejti a megállapított tevékenység értelmét és jelentőségét, figyelembe veszi a tanítónő idevágó jelentéseit és a jegyzőkönyvben nem szereplő tevékenység adatait. S megelégszik befejezésül annak megállapításával, hogy célját elérte, mert megrajzolta az iskola felső csoportjában a Jena-Plan értelmében működő tanítónő tevékenysége egy részletének hű képét s ezzel adalékot nyújtott a pedagógiai ténykutatáshoz, és bemutatta az új iskola munkájának lényege gyanánt a tanítónak lehető háttérben maradását, a gyermeknek saját egyénisége szerinti önállóságra nevelését és a valódi közös munka közepette jelentkező tevékenységnek megerősítését.

Érdekes, de nehéz munka ez. De vajjon biztosabban célra vezet-e az eddigi eljárási módoknál?

Gyulai Agost.

VEGYES.

Szülőtípusok. *La typologie est en marche...* a típusok valóban divatba jöttek, a típuskultusz terjed, a vele kapcsolatos karakterológiának nagy keletje van. Hallottuk és élveztük az eleven, pezsgő élet után mintázott, leszűrt tanuló- és tanártípusokat, de várjuk a szülőtípusokat, mert a nevelés-oktatás problémájában a tanuló, tanító-tanár (iskola) és szülő hármassága összefüggő, osztatlan egészet alkot, amelynek mindegyik része kihat a másik kettőre is. Az eredő hatás mind a három tényezőnek globális együttműködéséből, kölcsönhatásából támad: a szülőnek állásfoglalása az iskolával szemben a gyermekén keresztül történik (rendesen aszerint, hogy az jó vagy rossz tanuló) és visszahat magára a gyermekre is. Ám a szülőtípusokkal, mint nyomban látni fogjuk, mennyiség és minőség dolgában nehezebben birkózhatunk meg, mint amazokkal. Már eleve számolni kell ugyanis a szülő fogalmának kettősségével: az anya és az apa állásfoglalásával, amely lehet egyetértő vagy egyenetlenkedő (ez utóbbi valóságos sírásója a fiatal léleknek). Az osztályozást ezután még két, egymásba átnyúló elvi szempont nehezíti meg: egyrészt a szülők társadalmi s gazdasági helyzete, másrészt a másik két tényezővel szemben tanúsított értelmi magatartás, mint összalkatuknak kisugárzása, megnyilatkozása. Amazt illetőleg vannak a) földművelő és napszámos, b) kisiparos és kiskereskedő, c) középosztálybeli és tisztviselői, d) nagyiparos, nagykereskedő és tőkés, e) felső körbeli (arisztokrata) szülők. A kép-

zelhető és a valóságban is előforduló sok-sok eset közül ezúttal csak két szélsőséges főcsoportot ragadunk ki, amelyek egyenként két-két alosztályt foglalnak magukban: I. a) oly szülők, akik nem tudnak, de nem is akarnak gyermekeik és tanáraik érdekében közreműködni, b) akik tudnak és akarnak is (a két típus között foglalnak helyet azok, akik nem értenek a dolgozhoz és mégis beleavatkoznak); II. a) iskolabarát, b) iskolaelénes szülők; ez utóbbiakkal van legtöbb baj, támadó fellépésükkel szemben a tanárnak a legnagyobb önuralomra van szüksége. Különleges csoportba tartoznak az ú. n. tanárszülők, akikről az Orsz. Középiszkolai Tanáregyesületi Közlöny 1894 i évfolyamában, személyes tapasztalatok alapján, egy túlságosan öszinte cikket közzé tettünk, ami az érdekelt körökben szenvedélyes kifakadásokat okozott.

E néhány igénytelen sor csak megpendíteni óhajtott a kétségkívül fontos tárgykört és hivatott kartársainkat annak érdemleges, rendszeres feldolgozására akarja buzdítani. A „szülőtanulmány“ érdekében a gyakorlatban két alkalom kínálkozik: a fogadó órák és a szülői értekezletek. Irodalmilag a családi (házi) neveléssel foglalkozó munkák szolgáltatnak bő anyagot, úgyszintén Társaságunknak 1923-ban tartott előadásorozata: *A szülők hibái a nevelésben.* l.f.

A nevelésügy hete az Egyesült Államokban.¹ A már 17 év óta minden esztendőben megrendezett és mindig jelentősebbé váló nevelésügyi hetet 1937-ben két mozzanattal tette különösen nevezetessé az amerikaiak számára. Az egyik az, hogy megbeszélték az iskolák részvételét abban a hatalmas nemzeti ünnepségben, amelyet 1937. szept. 17-e és 1939. ápr. 30-a közt tartanak szerte az Egyesült Államokban a haza alapító atyja, Washington tábornok elnöki beiktatásának 150. évfordulója emlékére. A másik pedig a hálás hódolat és tisztelőnyilvánítás Horace Mann, a massachusettsi állami nevelésügyi tanács néhai nagynevű titkára előtt, aki éppen száz évvel ezelőtt emelte ki az új köztársaságnak eladdig roppantul elhanyagolt iskolai viszonyait a teljes érdektelenség és nemtörődomség pusztító hínárjai közül, hogy egy egész élet áldozatos munkájával modern alapokra fektesse őket.

E két nagy ember jelentőségének méltatásán kívül természetesen sok más fontos ügy is napirendre került. Mindenekelőtt felvetették a világbékére való nevelés kérdését. Kérülbeül az a felfogás alakult ki, hogy ennek a nevelői munkának tulajdonképpen a gyermek otthonában kell elkezdődnie, mégpedig az önzetlenségre és jóakarató türelemre való rászoktatásnak jegyében. Folytatódik azután a tanteremben, ahol igen fontos, hogy a gyermek ne essék holmi tanítói önkénynek áldozatul, hanem a vallás szellemétől áthatott és jóindulatú vezetésben részesüljön, amely távol tartja tőle a pusztán önző célok szolgálatát.

Alaposan megbeszélték a némelek becslése szerint tizenkét millióra tehető munkaküldiek fiainak és leányainak elemi, közép- és főiskolai tanít-

¹ A *The Journal of the National Education Association of the United States* (Washington, 1937.) nyomán.

tatásával kapcsolatos teendőket is. A közsegélyből tengődő ilyenféle családok csemetéin érdekes tünetek észlelhetők, mihelyt jobbmódú társaik közé keveredve megjelennek az iskola padjaiban. Sokan vannak köztük, akik nemcsak azt várják el az iskolától, hogy mindennel, ami a tanuláshoz kell, hiánytalanul ellássa őket, hanem ezen a határon túlmenve valósággal követelődzők. Egyesek talán bizonyos alacsonyabbrendűségi érzésnek nyomása alatt zárkózottakká válnak és elvonulnak a többiektől. Mások meg éppen megfordítva, e'evenségben túltesznek a többieken és az épület felszerelésén nem kicsi romboló munkát visznek végbe. Akárhányuk valószínűleg a család letörtsége következtében semmi módon sem kapható arra, hogy ambiciózus legyen vagy valamilyen játékokat kezdeményezzen. Mindnyájukat pedig egyformán bántják az éretlen, csúfolódó megjegyzések, amelyeket sorsukra vonatkozóan tesznek olykor olykor egyes társaik, minden tanítói tapintat és intő szó ellenére. Az ilyen gyermekek nevelésében az iskolák egyrészt arra törekcsenek, hogy ellássák őket gyakorlati ismeretekkel és készségekkel, amelyek révén mielőbb munkát vállalhatnak a gazdasági állapotok javulása esetén. Másrészt azonban jellemük képzéséről, szellemi életük csiráinak kifejllesztéséről sem feledkeznek meg, sőt arra is van gondjuk az iskolafenntartóknak, hogy a munkanélküliek gyermekeinek is meglegyen az üdülési lehetőségük és egészségük ápolása se szenvedjen kárt.

Az egész nevelésügyi hétnek tán legkedvesebb és legkiemelkedőbb vonása az úgynevezett *open house or school visiting day*. Azt mondhatnók röviden és magyarul, hogy ez nem más, mint a szülők napja. E napon az apák és anyák megjelennek a tantermekben, s ott minden ceremónia nélkül a legközvetlenebbül fogadják őket gyermekeik tanárai és tanítói. Jelen vannak az órákon, megfigyelik a magyarázatokat, a kísérleteket, a számonkérés módját, meghallgatják gyermekeik feleleteit és megtekintik a rajz-, valamint kézimunkakiállítását. Ami újítás történt az elmúlt év folyamán akár a tanítás, akár a kísérletezés, akár például a testgyakorlás terén, az ilyenkor mind a s emük elé kerül. Sok iskolának vezetősége este meg is vendégeli őket és a lakoma végeztével gyermekeik játékában, énekében s táncában gyönyörködnek. Távozásuk előtt beírják nevüket az intézet emlékkönyvébe, majd emelkedett hangulatban hazamennek és örökké megőrzik lelkükben egy olyan kellemes napjuknak emlékét, amikor bensőséges, mindent megmutató kapcsolatba jutottak legfőbb kincsük testi-lelki fejlődésének irányítóival.

Rá kell még mutatnunk arra is, hogy e legutóbbi nevelésügyi hétnek egyik igen fontos tárgyontja a *Lifelong Learning*, vagyis az egész életen át tartó tanulás, önképzés eszméjének gyakorlati megvalósítása, illetőleg a megvalósítás legelőszerűbb módjainak megbeszélése volt. Hangoztatták azt, hogy nem elég a még nem iskolaköteles apróságoknak óvodai és más gyermekfoglalkoztató helyeken való gondozásával törődni, hanem éppoly fontos az is, hogy a felnőttek, amikor iskolájukat már elhagyták, tovább is rendszeres ismeretgyarapításban részesüljenek. Ebben a tekintetben a különféle művelődési telepeknek, a sajtónak, a rádióknak és a hangos mozinak van társadalmi

szempontból is rendkívüli hatású szerepe, feladatköre és jelentősége. Aki jó polgárrá akar válni, annak állandóan tanulmányoznia kell a társadalom problémáit és evégből megbízható adatközlő forrásokra van szüksége. A felnőtteknek ama tömegei pedig, amelyek e forrásokat nem tudják a maguk erejéből előteremteni, joggal igényt tarthatnak arra, hogy ezeknek hozzáférhetőségét biztosítsák részükre az állami adójóvedelem egy részének felhasználásával.

Láczter István.

MAGYAR PAEDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Társaságunk 1938. április 30-án *Kornis Gyula* elnöklése alatt tartotta 46. közgyűlését a következő tárgysorozattal:

I. *Kornis Gyula* felolvasta *Kölcsey, a nemzetnevelő* című elnöki megnyitóját (megjelent a Budapesti Szemlében).

II. *Gyulai Agost* titkár felolvasta a Társaságnak 1937. évi működéséről szóló alábbi jelentését:

Tisztelt Nagygyűlés!

Midőn közel félszázad óta fennálló Tudós Társaságunk egyévi életéről immár 34. alkalommal jelentést tenni szerencsém van, önkénytelenül föltolulnak emlékezetemben a régi nyugodt és boldog időknek, a békevilágnak kedves évei, melyek szellemükkel nemzetünk, sőt az egész emberiség mindenirányú haladásának kedveztek s fölvirágoztatták politikai és társadalmi, gazdasági és közművelődési életünket egyaránt. Értethető, ha napjainknak mozgalmas, de bizonytalansággal és vívódásokkal telt légkörében szívünkbe markol Dante mélyértelmű gondolata: „Nincs gyötrőbb, mint kínok közepette emlékezni meg eltűnt boldogságról.“ Eltűnt boldogságnak nevezem azt a nyugalmat és biztosságot, mellyel nemzeti életünk minden szerve, a legkisebbtől a legjelentékenyebbig — köztük a tudományos életben a mi szerény Társaságunk is — céltudatosan működött, nem volt kétség útjain, pontosan teljesítette vállalt kötelességét s kifogástalanul megfelelt rendeltetésének.

Távol áll tőlem, hogy a horatiusi „laudator temporis acti“ hálátlan szerepét vállaljam mai fölszólalásomban. Az előbb említett fájdalmas hangulatban azonban, melyről nem kétséges, hogy általánosan uralkodik napjaink nemzedékének lelki életében, most, mikor minden megváltozott a nem is oly nagyon régi multtal szemben, most, mikor mindent, ami jó volt s a nemzeti virágzás alapjául szolgált, rossznak és kárhozatosnak mondanak, mégis föl kell vetnem a magunk körében a kérdést, éppen a tisztánlátás kedvéért, a tévedések elkerülése céljából: vajjon országunk megcsönkulásával egyeidejűleg bekövetkezett megfogyatkozásával anyagi erőinknek, külső tagtársaink számának csökkenésével, folyóiratunk terjedelmének fájdalmas megszükülésével, nagyobb tervek és kezdeményezések lehetőségének megszűntével, szóval a minket is elborító nyomasztó